

Oppitunti 2.

Teemat: Identiteetti, moninaisuus, antirasismia tukevia toimintoja: ystävyys, kuunteleminen

Aika: 45min

Tavoitteet: Ymmärretään, miten itse voi toimia antirasistisemmin kaverisuhteissa ja uusien ihmisiin tutustuessa.

Materiaalit: Diaesitys, kaiuttimet, nettiyhteys, tulosta valmiiksi opettajan ohjeet tai ota ohjeissa olevat liitteet itsellesi näkyville, neljä A4-paperia

Tehtävä 1. Mikroaggressiot-video

Aika: 5min

Materiaalit: Video on diaesityksessä, nettiyhteys tarvitaan.

Tavoitteet:

- Johdattaa teemaan.
- Kannustaa pohtimaan kommentteja ja eleitä, joilla voi huomaamattaan satuttaa toista ja tehdä hänestä ulkopuolisen (toiseuttaa).

Toteutus:

- Katsotaan yhdessä tuntiin/teemaan orientoiva video.

Huomioita:

Omaa käyttäytymistään pohtiessaan voi itseltään kysyä, tekisikö/kysyisikö/kommentoisiko samalla tavalla valkoiselle suomalaiselle tai omaan ryhmään kuuluvalla. Jos ei, ei kannattaa asia jättää tekemättä.

Suomessa on hyvä tapa aloittaa keskustelu itselle tuntemattoman ihmisen kanssa aina suomeksi. Mikäli tulen sanoneeksi tai tehneeksi jotain, josta toiselle tulee vaivaantunut tai epämielinen olo, tai jos hän siitä huomauttaa, pyydän anteeksi. (mm. Beilinson ja Laine 2020.)

Oppilaita voi kannustaa miettimään, onko itse tullut kysyneeksi tai kommentoineeksi rodullistetulle tai vähemmistöön kuuluvalla jotain, jonka voi tulkita mikroaggressioksi. Kaikki me teemme virheitä, mutta näistä virheistä voi oppia, ja voimme pyrkiä olemaan toistamatta näitä virheitä enää uudestaan.

2. Ryhmät ja roolit

Aika: 10min

Materiaalit: Esitysdiat, opettajan ohjeen liitteenä olevat väittämät

Tavoitteet:

- Tietoisuus omista rooleista ryhmissä kasvaa.
- Ymmärretään, että jokainen on osa yhteisöä omalla ainutlaatuisella persoonallaan. Ryhmä hyötyy jokaisen ihmisen erilaisesta tietotaidosta.
- Huomataan myös, miltä tuntuu olla piirin keskuksessa tai jäädä piirin ulkopuolelle (miltä identiteetin ulottuvuudet tuntuvat suhteessa ryhmään).
- Opitaan, että erilaisissa ryhmissä voi olla erilaisia rooleja tai tuntemuksia. Esim. Perheen kanssa voi olla erilainen kuin luokan kanssa.
- Ymmärretään, että jokainen määrittelee oman minänsä ja roolinsa itse.

Toteutus:

- Oppilaat asettuvat piiriin ja opettaja esittää väittämiä. Mikäli oppilas kokee samaistuvansa väitteeseen, astuu hän askeleen eteenpäin piirin sisäpuolelle (ja palaa sitten takaisin paikalleen).
- Lopuksi voitte yhteisesti purkaa ajatuksia.

Kysymyksiä keskustelun tueksi:

- Astuitko aina eteenpäin, kun väittäjä kuvasi sinua? Jos et, niin miksi?
- Kuinka mukavalta sinusta tuntui tehtävän ajan? Minkälaisia tuntemuksia sinulla oli?
- Mieti sitä, kun astuit eteenpäin. Olisitko astunut eteenpäin koko koulun edessä? Miksi olisit tai miksi et?
- Huomaatteko, että olisitte ehkä erilaisia yhdessä ryhmässä kuin toisessa? (esimerkiksi koulu vs. koti väitteessä ”Saan helposti muut nauramaan” tai oletko hyvä kotona jossakin asioissa, mitä et juuri koulussa tee tai jossa et kavereiden kesken koe olevasi hyvä?)

Huomioita: On tärkeää korostaa sitä, että jokainen määrittelee oman roolinsa itse. Kukaan toinen ei voi sanoa, että ”sinä olet juuri tuollainen”. Jokainen myös itse määrittelee mihin ryhmään haluaa kuulua, eikä kukaan toinen voi lokeroida johonkin ryhmään kuuluvaksi.

YHDESSÄ ILMAN RASISMIA

3. Ystävyysspeli

Aika: 15–20min

Materiaalit: Esitysdia, Ystävyysspelin henkilöiden nimet kirjoitettuna paperilapuille. Opettajan ohjeiden liite (Uusien oppilaiden ominaisuuksia)

Tavoitteet:

- Opitaan ystävyyteen liittyviä tekijöitä ja ulottuvuuksia.
- Ymmärretään samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien rooli kaverisuhteissa.
- Ymmärretään myös ystävyyden moninaisuutta ja opitaan se, että moninaisuus ystävyyssuhteissa on rikkaus.
- Huomataan, että ennakkoluulot saattavat vaikuttaa ystävyyssuhteiden luomiseen.

Toteutus:

- Opettaja laittaa ystävyysspelin henkilöiden nimet (kuvitteelliset uudet oppilaat luokassa) eri puolille luokkatilaa ja kertoo, että luokkaan on tullut neljä uutta oppilasta. Hän kehottaa oppilaita valitsemaan ystävän pelkän nimen perusteella. Jokainen menee seisomaan valitsemansa ystävän läheisyyteen.
- Seuraavaksi opettaja lisää yhden yksityiskohdan jokaisesta kuvitteellisesta henkilöstä ja antaa oppilaille mahdollisuuden vaihtaa ystävää. Jos ystävää vaihdetaan, kysytään oppilaalta syytä hänen valintaansa ja viritetään aiheesta keskustelua.
- Tämän jälkeen lisätään taas uusi tieto jokaisesta henkilöstä, minkä jälkeen ystävää saa vaihtaa. Jatketaan näin, kunnes kaikki yksityiskohdat on käyty.
- Lopuksi käydään yhdessä keskustelua tehtävästä.

Kysymyksiä keskustelun tueksi:

- Mitä asioita arvostamme kaverissamme?
- Pitääkö kaverin olla samaa sukupuolta?
- Kuinka paljon ulkonäkö vaikuttaa?
- Ulkonäkö vs. luonne → millainen on hyvä kaveri?
- Menivätkö kaikki saman uuden oppilaan luo? Miltä heistä voisi tuntua, jotka jäivät ilman ystävää?
- Onko hyvä, että ystävät ovat samanlaisia keskenään? Samanlaiset arvot?
- Minkä takia saatamme lopettaa ystävyyden jonkun kanssa?
- Minkä takia ystävystymme yhden kanssa, mutta toisen emme?
- Miten kohtelemme ihmisiä, jotka ovat erilaisia kuin me?

Huomioita: On hyvä yhteisesti keskustella siitä, kuinka ennakkoluuloja ja rasismia esiintyy usein myös pelkän nimen perusteella. Keskustelussa voidaan myös mainita, miten nimen perusteella saatetaan syrjiä esim. työn tai asunnon haussa.

Erilaiset, monenlaiset kaverit ja kaveripiirit voivat antaa uusia näkökulmia omaan elämään. Moninaisuus ystävyyssuhteissa voi olla ihmiselle rikkaus ja voimavara. Sosiaalisten suhteiden kultainen sääntö: kohtele muita niin kuin haluat muiden kohtelevan sinua!

4. Kuunteletko, katsoko silmiin?

Aika: 10min

Materiaalit: Esitysdiat, kaiuttimet, nettiyhteys tarvitaan

Tavoitteet:

- Ymmärretään, miten tärkeää on osoittaa ja näyttää välittämistä ja arvostusta toisille arjessa; niin ystävien, tuttujen, kuin tuntemattomien kanssa.
- Opitaan aktiivisen kuuntelun merkitystä ja sekä tapoja, joilla voi itse kuunnella aktiivisesti.

Toteutus:

- Opettaja laittaa esitysdialta tehtävän ohjeet näkyville.
- Oppilaat jaetaan kolmen hengen ryhmiin.
- Jokainen miettii mielessään jonkin asian, jonka on valmis jakamaan muille. Se voi olla mitä tahansa, esimerkiksi yksi postiviinen tai iloinen hetki kuluneelta viikolta.
- Jokaisessa ryhmässä yksi vuorollaan kertoo valitsemaansa tarinaa noin minuutin ajan. Ryhmän kaksi muuta jäsentä saavat erilaiset olemisen ja kuuntelemisen tavat:
- Henkilö 1. Kertoo rauhallisesti valitsemaansa tarinan muille.
- Henkilö 2. Ei kuuntele aktiivisesti kertojaa. Ei katso kertojaa silmiin eikä osoita kuulleensa tai ymmärtäneensä asiaa.
- Henkilö 3. Kuuntelee aktiivisesti kertojaa. Pyrkii katsomaan kertomisvuorossa olevaa henkilöä silmiin. Kertoo eleillään (mm. pään nyökkäykset, hymähtelyt) kuuntelevansa aktiivisesti.
- Kolmen hengen ryhmässä vaihdetaan roolia niin kauan, kunnes kaikki ovat olleet jokaisessa roolissa.
- Harjoitteen jälkeen käytkää yhdessä keskustelua tuntemuksista.

Kysymyksiä keskustelun tueksi:

- Miltä eri roolit tuntuivat?
- Muistatko kuulemasi tarinan?
- Keneen tarinankertojan huomio kohdistui?
- Minkälaista huomioimista toivot muilta, kun on sinun vuorosi olla äänessä?

Jos teillä on aikaa, voitte loppuksi vielä katsoa noin minuutin pituisen videon "Hymyllään, välitetään yhdessä" diaesityksestä.

YHDESSÄ ILMAN RASISMIA

Huomioita: Toisen arvostamista voi osoittaa yksinkertaisilla teoilla niin julkisilla paikoilla kuin yksityisemmissäkin tilanteissa. Arvostusta ja välittämistä voi osoittaa kanssaihmisille kaikissa arjen tilanteissa esimerkiksi katsomalla silmiin ja hymyilemällä tai tarjoamalla apua. Keskustelutilanteessa silmiin katsomisella ja toisen aktiivisella kuuntelemisella on vieläkin tärkeämpi merkitys.

Antirasismi edellyttää etenkin heidän aktiivista kuuntelemista, jotka joutuvat kohtamaan rasismien eri muotoja elämässään. On myös tärkeää antaa heille tilaa ja mahdollisuus kertoa kokemuksistaan ja mielipiteistään, jos he niin haluavat, eikä vähätellä heidän kokemuksiaan. Jos käytöksestä tai kielenkäytöstä huomautetaan, voit oppia ja kasvaa. Emme voi kuitenkaan olettaa rodullistettujen vähemmistöjen opettavan heitä, jotka eivät koe rasismia, vaan tärkeää on aktiivisesti etsiä tietoa itsenäisesti.

Harjoitteet:

Ryhmät ja roolit -tehtävä muokattu Canadian Centre for Diversity and Inclusion (2017) Toolkit 4:n (*Navigating the Conflict Zone and Becoming an Ally*) harjoitteesta "Please Step Forward" (s.14).

<https://ccdi.ca/media/1590/toolkit-4-navigating-the-conflict-zone-and-becoming-an-ally.pdf>

Viitattu: 17.1.2022.

Ystävyysspelit on Yhteiset Lapsemme ry:n aiemmasta Nuorten työpajasta.

Kuunteletko, katsotko silmiin? -harjoitus on muokattu Yhteiset Lapsemme ry:n Rohkea ja Reilu kaupunki –aineistosta.

<https://www.yhteisetlapsemme.fi/antirasistinen-tyo/aineistoa-opetukseen/ylakoulu-ja-toinen-aste/>

Mikroaggressiot-video osittain mukaeltu Fusion Comedyn videosta *How microaggressions are like mosquito bites*:

<https://www.youtube.com/watch?v=hDd3bzA7450&list=LL&index=4>

Muita lähteitä:

Beilinson, K., Laine, M. (2020) *Kuinka hyödynnän valkoista etuoikeuttani muiden hyväksi?*

<https://docs.google.com/document/d/160xZ8gLfRbPLuw-OMZUR0UcJVrdpUMGw40Ai3wpUVEw/preview>

Viitattu: 4.3.2022.

Kirkon Ulkomaanapu, Changemaker (2021) *Yhteinen pallo – Opas kriittiseen globaalikasvatukseen.*

https://www.changemaker.fi/wp-content/uploads/Changemaker_gloaalikasvatusopas_171221_web.pdf

Yhteiset Lapsemme ry (2020) *Lyhytelokuva 14E – Keskustelu- ja tehtäväpaketti.*

<https://www.yhteisetlapsemme.fi/antirasistinen-tyo/aineistoa-opetukseen/alakoulu/>